

EGY TELEPÍTÉS TANULSÁGAI

AMIÓTA A HÉT VEZÉR NÉPE hazát szerzett a Dunatájon, a századok folyamán több telepítés ment itt végbe. Határozott elv szerint végzett telepítés volt az is, ahogy Megyer törzse maga körül védelmi céllal kijelölte a többi törzs helyét. Telepített Szent István is, mikor szívesen fogadta az olasz papokat, német kézműveseket, idegen katonákat. I. Géza, II. Endre is telepített, amikor földet és kiváltságokat adott a behozott szászoknak. Azóta is állandó település és telepítés folyt nálunk. Bejöttek a rokon kúnok és jászok. A tatárdulás után nyitva állt az ország egyéb beözönlők előtt is. A tótok északnyugatról leereszkednek a völgyek mentén a magyar alföldek felé. A horvátok a török elől menekülve Rámából felhúzódnak a Dráva és Száva közé; a szerbek hasonló okból átszivárognak a magyar végeken. Erdélyben a Szörénységéből és a Királyföldről rumén pásztorok settenkednek Hunyad legelőire és a Temesközbe. Az északkeleti Felvidéken rutének jelennek meg. Telepítés folyik a Szepességben és az Érmelléken. A török hódoltság nagyobb központokba seperte a megszállott területek lakosságát. Amikor az ország a magyar hajdu vére hullatásával felszabadult, a bécsi Újszerzeményi Bizottság (Neoacquistica Commissio) úgy viselkedett, mintha a Habsburg-ház gyarmata lettünk volna: a magyar vérral felszabadított földet régi tulajdonosaiknak pénzzel kellett megváltaniok, ha elfogadhatóan tudták igazolni tulajdonjogukat; akinek nem volt írás a kezében, annak a földje idegen telepeseké lett. Tehát ismét telepítés folyik Temesközben és Bácsvidéken. A magyar föld körös-körül veszedelmesen csúszik ki a magyar néplába alól.

Sok település és telepítés volt már a multban. Telepített magyar is, más is. De sem egyik, sem másik nem magyart telepített, hanem idegent. Magyart idáig csak kétszer telepítettek, az idegeneké mellett csekély számban: a dunamelléki csángótelepítésre és a Darányi-féle mozgalomra gondolunk. A bukovinai székelyek bácsvidéki letelepítése a harmadik ilyen kísérlet. A hadiesemények közreműködésének köszönhető, hogy így sikerült. Mielőtt tényként bejegyeznék a magyar megmozdulások nyilvántartó könyvébe, vizsgáljuk meg kissé közelebbről a körülményeit.

KÖZVETLENÜL ELŐTTE csak néhány író, a nemzeti lelkiismeret és magyar tudat fájdalmas hordozói beszéltek róla, de legőszintébb szavuk is közelebbinek tűnt az ábrándokhoz, mint a valósághoz. Az eszmék forrtak itt-ott, de a telepítés szakemberei teljesen készületlenek voltak. Az emberföldrajz, fajélettan, gazdaság- és

társadalompolitika nem foglalkozott telepítési, főként hazatelepítési tervekkel. A hazatelepítés pusztá gondolata is módfelett meglepte őket. Mikor a szabad Magyarország vonzására és a közvetlen orosz veszély fenyegetésére Bukovina székelyei Kosna mellett átlépték a magyar határt, a letelepítés szakemberei – mert jól megfontolt és megvitatott tervük nem volt – kapkodtak az ötletek és alkalmi megoldások után. Hova telepítsék őket? Ajánlatok és tervek bukkantak fel: a Szamoshátra, Szilágyságba, Dunántúlra, ormánsági és sárközi egykézűk vidékére. Igen ám, de a nemzetpolitika céljai nem egyeztek a földbirtokrendezés elveivel. A hazamenekült székelyeknek tehát Losonc, Váradszőlős, Szerencs gyártelepein, malmaiban, üzemeiben kellett szétszóródniuk s kenyeret keresniük, sorsuk teljes bizonytalansága közepette. Mondhatni: a véletlen jött segítségünkre; a szorbek ugyanis szembefordultak Európával, s így törvényszerűen szét kellett zúzódnium. Tehát nagyrészt nem a mi felkészültségünk, előrelátásunk, hanem mások eszevesztése teremtett alkalmas helyzetet a hazajött székelyek letelepítésére. Ez volt a délvidéki telepítés első, nagyon megszívlelendő tanulsága.

A SZAKEMBEREK KÉSZÜLETLENSÉGE kihatott a társadalomra is. A magyar közvélemény ugyanis távolról sem volt felhangolva arra, hogy elviselje egy jól megtervezett és gyorsan végrehajtott hazatelepítés anyagi áldozatait. Itt-ott, főként politikai pártok körül még verték a dobot a külföldi magyarok érdekében, a Magyarok Világszövetsége pedig ugyanakkor igyekszik számontartani minden magyart, aki kiment vagy kintrekedt a hazából. Ez azonban még nagyon távol van a hazatelepítéstől. Nálunk még csak ábrándos elképzelések voltak ezen a téren, s így nem csoda, ha az egyetemes magyarság ilyen létfontosságú kérdése nem vált tudatossá az egész magyar társadalomban. A szabad hazának előnyeit élvező magyarság nem volt felhangolva egyöntetű fellépésre vagy bár azonos szemléletre a hazatelepítés ügyében. Nem volt s ma sincs olyan hang a közvéleményben, mely erélyesen leszegezné a megalkuvás nélküli magyar álláspontot. Ziláltságunkra fájdalomosan jellemző, hogy mikor a történelem vihara – talán akaratunkon kívül, sőt egyesek szándéka ellenére – Bukovina hét magyar falujának népét átseperte a Kárpátokon, a magyar társadalom meglehetősen vegyes érzelmekkel fogadta. Ma már tények ezek, Istennek hála: túl vagyunk rajtuk, mégis jó lesz higgadtan levonni belőlük az értékes, használható tanulságot.

A társadalom egy része leírhatatlan örömmel újongott, figyelemmel kísérte az ország különböző ipartelepeire irányított fellobogózott vonatokat. Különösen azok, akik közvetlen kapcsolatban voltak a hazatérőkkel, a nemzeti öntudatosodás mámorában élték át azokat a napokat, mikor a magyar hazába visszatérő székelyek az első vasuti állomáson sírva vetették magukat az anyaföldre, hogy a visszatérő hű fiú csókjával jegyezzék el magukat a magyar televénynyel. De mások, igen sokan, nem érezték semmi pezsdülést szívük körül, nem élték annyira a nemzeti tudatot, hogy valami megvonnaglott volna bennük, amikor százhetvenhét esztendei távollét után

tizenötezer székely – önfenntartó küzdelmek hőseiként az idegen ostromgyűrűből kitorve – magyar földre lépett. Nem látták a magyar törzsök erősödését s még hálásak lehetünk, hogy csak könnyen szemlélték az eseményeket és nem nyilvánítottak enyhe ellenszenvet a bujdosók iránt. Nem lehet csodálkozni rajta, hiszen a tömeg sohasem lehet az eszme hordozója, csak serege. A zászlót mindig egyének lobogtatják. Társadalmunk sem szellemileg, sem érzelmileg nem volt előkészítve erre a fordulatra. Ellenben joggal csodálkozunk a szellemi élet kisiklásain. A közvélemény tanácstalansága felbátorított egyeseket arra, hogy szembeforduljanak a véletlennel, mely segítségünkre volt.

Egyik jeles közírónk azt követelte, hogy „le a sorompót” a hazatérő bukovinai székelyek előtt. Egy tiszamelléki napilaptól eltekintve, nem volt senki e hazában, aki erélyesen rendreutasítsa a nemzeti törekvésekről és a bujdosóknak kijáró udvariasságról megfeledkezett tollforgatót. S mivel akarta megokolni ezt az elképesztő jelszót? Azzal a nevétséges érvel, hogy a másfélszázadig idegen nyelvhatások alatt élt magyar tömeg most, a magyar néptestbe jutva, bomlást idéz elő, megrontja az ösfoglaló magyarság tiszta beszédét, zenéjét, táncát, szétrombolja társadalomszerkezeti szempontból becses hagyományait, szokásjogát s végül: ha elkeveredik, csenevész testalkatával kárt tesz a magyar fajtában.

Fölösleges sok szót pazarolni ezekre a sebtében koholt érvekre, hiszen a bukovinai székelyek egyszerű megjelenésükkel, ízes székely beszédjükkel és hagyománytisztelő, zárt életformájukkal porrá zúzták a rosszindulatú állításokat. Mégis szükséges, hogy egy-két megjegyzést fűzzünk a kérdés elvi részéhez. Nemzetiségi politikánk most van kiforrásban. A szentistváni gondolat és a dunavölgyi birodalmi eszme széles cselekvési szabadságot ad az ősi magyar földön élő más nemzetiségűeknek, tekintet nélkül ideszármazásuk körülményére. Mi tudjuk s ők belátják, hogy a teljes megértés és őszinteség alapján lehet még boldogabb hazát berendezni a Kárpátok koszorújában. Örömmel vesszük, ha a sorsközösség tudata egyesekben annyira kibővül, hogy a tájegység szolgálása végett kiszakadnak szűkebb körükből, s a magyar nemzet nagy képletébe lépnek. A nemzeti célok vállalása később társadalmi elhivatottsággá válik; ezt a folyamatot másképp úgy mondjuk, hogy az egyedenként közénk hulló idegenek természetszerűen magyarrá lesznek. A magyar vezető értelmiség több szempontból is örvend ennek a tünetnek. Nem is a számbeli gyarapodás teszi boldoggá, hiszen legalább ugyanannyit elveszítünk másutt, hanem a magyar élet áthasonító erejének kétségtelen megnyilvánulása. Örvendünk, pedig gyakorta megesik, hogy a külső jegyekben magyarosult egyedek még jóideig gondos utókezelésre szorulnak, míg bensejükben is ösztönös magyarrá válnak. Bem talán mindössze az „elire szikelek!”-ig jutott a magyar nyelvben, mégis magyar szabadsághős lett, e föld és nép szeretetén keresztül. A bécsi udvarban ténfergő nemesek között pedig kevés *Bessenyei* akadt. Nem vagyunk bután türelmetlenek: az idegent is szívesen fogadjuk, hogy vállalja alázatosan a mi keresztünk alá tegye; megosztjuk vele sorsunkat, minden örömeivel és bánatával. Milyen mélyen elítélhető tehát a magyar ember viselkedése, ha lezárná a magyar

közösség sorompóit saját véreink előtt, akiket nem kell idomítanunk, magyarrá hevitenünk a közös munkában, mert magyarok utolsó ízig, s holnap már nyugodtan be lehet állítani őket a honépítés terveibe! Hova mehettek volna ezek a szerencsétlen földönfutók? Igazán nem tudjuk, milyen szemszögből lehetne bűnösnek minősíteni a madéfalvi veszedelem áldozatainak késői unokáit. Meggondolatlanság, elvtelenség, következetlenség volt. Elmult, átestünk rajta.

KÉSZÜLETLENSÉGÜNKBŐL TERMÉSZETSZERŰEN KÖVETKEZETT, hogy meglepetésünkben nem tudtuk: mit kezdeni tizenötezer magyarral, aki hajlandó belecsapolni vérét egy új vérszerződés aranykelyhébe. Az isteni Gondviselés azonban segítségül sietett. A szerbek váratlanul szembefordultak a történelemmel, mely nyomban szétaposta a jugoszláv államhabarcsot, s így a Délvidék a Temesközhez tartozó részek kivételével felszabadult. A magyar honvédség, tétovázás nélkül, azonnal megkezdte a fegyverrel megszerzett földdarab betagolását a magyar élet egységébe. A szerb nemzeti célokat leplezetlenül szolgáló jugoszláv földbirtokrendezés juttatottjai, elsősorban pedig az úgynevezett önkéntesek (*dobrovoljac*-ok), sietve elhagyták ingyenföldjeiket s elmenekültek a vert seregek után Ó-Szerbia belseje felé. Hatvankét telepésköztség maradt üresen futásuk után, s kétszázharminckétezer hold termőföld várta a munkás kezét. Telepítési kormánybiztosság létesült, amely arra volt hivatva, hogy a bukovinai székelyekkel, nincstelen csonkországi vitézekkel és a délvidéki harcokban hősi halált haltak vagyontalan utódaival betelepítse a hatvankét szállást a hozzátartozó ötvenháromezer holddal. A megmaradó százharminckilencezer és a még igénybe vehető negyvenezer holdból pedig a földművelésügyi kormányzat a jugoszláv földbirtokrendezésből szigorúan kizárt huszonháromezer nincstelen magyar őslakost elégíti ki.

Igen ám, de a kutya ott van elásva, hogy egy jól átgondolt földbirtokrendezés ilyen helyen két alapelven épül fel: egyik a földbirtok- és társadalompolitikai szempont összetevője, másik a nemzetpolitikai érdekek figyelembe vétele. A helyes földbirtokpolitika egészséges, üzemképes, mezőgazdasági többtermelésre alkalmas kisbirtokokra akarja darabolni a földet, mert itt a végeken fokozottan szükség van a magyar nép szaporulatára, amit – már bizonyítva van – éppen ez a birtokcsoport segít elő leginkább. Közben pedig helyenként mintatelepeket létesítene középirtokokból, ahol a környék gazdái okszerű gazdálkodást tanulhatnak. A keresztény eszményű társadalompolitika pedig az ijesztő szintkülönbszetek eltűntetésén fáradozik, hogy egyszer „minden völgy betöltessék”. Ez, természetesen, nem tehet különbséget nyelvi, vallási szempontból a rászorulóknak között, mert kimondott célja a gazdaságilag egyensúlyban tartott társadalom. Ezért kell jönnie a nemzetpolitikának, hogy a keresztződés által a legkívánatosabb helyzet álljon elő. A magyar nemzetpolitika pedig világos tételekben mondotta ki alapvető igazságait. A magyar birodalom szétdarabolásának azért tudtak legalább látszatra alapot hazudni, mert a történelmi események folytán, nagyobbára a magyar fajta akaratától függetlenül, vérrel szerzett ős-

foglalásu földünk igen jelentős mértékben kicsuszott a magyarság alól. Itt nem arra gondolunk, hogy az öt- vagy tízezer holdas birtok a telekkönyvben esetleg magyar birtokos nevére volt jegyezve, hanem arra a tényre, hogy három-négy rác falu népe élt rajta. Tehát a szerb megszállás csak egy emberrel szemben volt igazságtalan, amikor elvette, és három-négyezerhez volt igazságos, amikor kiosztotta szerbjei között. A történelem tudja, hogy a szláv elemek akkor jelentek meg a magyar birodalom gyepűin, bebocsátást kérve, amikor a török fenyegetően nyomul elő a Balkánon Ráma, a mai Bosznia felé. Törvényszerűen a kevésbé lakott vidékeken húzódtak meg, úgyhogy kitöltötték a magyar néptömbök közti űrt. A török hódoltság idején a magyarság önvédelemből nagyobb szállásokba verődött s így tágabb teret adott a szláv terjeszkedésnek. A megriktult magyarság is egyre pusztult, mert védekezett. A szláv csak élni akart, tehát alkalmazkodott, mert nem törekedhetett itt szabad országot létesíteni. A felszabadító hadjáratokban pazarolták a hajduvért, s bár a Habsburgok nekünk is törvényes királyaink voltak volna, mégis úgy tekintették a részint magyar hadakkal felszabadított magyar területet, mintha nem a Szent Korona jogos tulajdona s a magyarság ősi földje lett volna, hanem fegyverrel meghódított idegen tartomány. A hírhedt Újszerzeményi Bizottság működése révén töméntelen magyar birtokos veszítette el kétségtelen birtokát, mert adománylevele és egyéb írása a másfél százados török hódoltság alatt elkallódott, odaégett, elpusztult. Az igazolatás ezt nem vette figyelembe, hanem könyörtelenül kiűzte a magyarokat birtokaikból, s helyükre idegen telepéseket ültetett, akik a hadviselés költségeinek megtérítése címén szedett váltságdíjjal magas áron meg bírták vásárolni a magyar földet. A bécsi haditanács tehát egyszerűen üzletet csinált, de a haszon biztosítására felhasználta a magyar nemzetet is, mely verével öntözte a visszavonuló törökök útját Buda várától Zentán keresztül Temeskőzig. Az Újszerzeményi Bizottság és a haditanács – ez utóbbi a határörvidékek név alatt elszakított magyar területeken – rendszeres idegentelepítést végzett.

Az írárok, melyek ezt a kérdést kimerítően tárgyalják, megdöbbentő tényeket és adatokat szolgáltatnak. Végeredményben sem a nemzeti megújulás, sem a levett 48-as szabadságharc nem bírta már megoldani a déli végek földjének visszahódítását, a 67-es szellem annál kevésbé volt alkalmas erre, sőt az ezredéves ünneplés is felszínes, görög tüzes játék volt, láttuk a csángók kényszertelepítése esetében. A századelő obstrukciós szájjáratása felér egy kiadás hazaárulással. Közben kitört a világégés, utána az összeomlás. Tehát a francia seregekkel biztosított szerb megszállás a maga szempontjából nagyon előnyös helyzetet talált: igaz, hogy a magyarság nagy földterületekkel rendelkezett, de az keveseké, nem a népi tömegé. Így önként adódott az a lehetőség, amelyet választottak: a magyar földbirtokosoktól elvették a földet s a helybeli magyar mezőgazdasági népesség teljes kizárásával macedóniai és ószerbiai háborús önkénteseket telepítettek rá. Egy csapással két kárt tettek, mert ugyanakkor a magyar népesség, mely azelőtt a magyar nagybirtokon dolgozott, elesett biztos jövedelmétől, elveszítette létalapját s így a leromgyolódás, elszegényedés szakadékai megnyíltak előtte. A nagy-

szerb álmok alátámasztása végett elkövetett földbirtokrendezés azzal a kimondott céllal indult és fejeződött be, hogy szétfeszítse a magyar néptömböket, apró népszigetekké darabolja s népiségének feláldozására kényszerítse. Ezek a célkitűzések úgy szabták meg, hogy a szerb telepek három csoportban helyezkedjenek el: a Szabadka–Újvidék-iútvonal mellett, a Tisza mellékén és a Duna mentén. A most végzett magyar telepítés azonban e készen kapott telepek benépesítése révén pontosan oda helyettesítette be a magyart a táj népszerűségének képletébe, ahol a szerbek törekvése a népi egyensúlyt megbontani igyekezett.

AZ UTÓDÁLLAMOK TELEPÍTÉSEINEK SORSA napnál világosabban igazolta, hogy nem elég földet adni, egyébire is szükség van. A románok is adtak földet, mégis a telepesek mezőgazdasági munka helyett a határmentén csempésztést folytattak, az ország belsőjében pedig városba özönlöttek, földjüket bérbeadták, minden egyébbel üzérkedtek, szóval: nem tapadtak szeretettel a földhöz. Földet lehet ugyan adni, de munkakedvet, földszeretetet nem, arra nemzedékeken át kell nevelni a népet, ha nincs meg benne. A szerbek már tovább mentek s kész lakóházat adtak, sok állami kedvezményt biztosítottak a telepeseknek. A szerb paraszt azonban így sem maradt a helyén. A város hívása erősebben hatott rá, mint a föld vonzása. A csehek mindkettőből jócskán okultak, mert lám, a Csallóköz vagy a „surányi ék” cseh telepesei egész kis mezővárosokat kaptak ajándékkul, csak hogy helyükön maradjanak, a magyar népi egység megbontására. A magyarok most mind a háromból éppen eleget tanultak ahhoz, hogy sokkal célszerűbben hajtsák végre a délvidéki telepítést. A honvédség figyelme nemcsak arra terjedt ki, hogy a szétosztás és birtokbahelyezés minél előbb végbemenjen, hanem arra is, hogy a letelepített családok valóban késedelem nélkül megkezdjék a mezőgazdasági termelés belső és külső üzemkörüének munkáját. Itt már nem volt helye többé krajcáros számíthatásnak. Igásbarmot, felszerelést, vetőmagot, az első termésig tartó élelmet, majorságot, disznót, fejőstehenet s az elkerülhetetlen kiadásokra kölcsönt kellett adni a magyarnak, hogy gyökeret ereszthessen a földbe. A honvédség a legnagyobb igyekezettel, ingyen vagy méltányos áron, nyújtott mindent a lakosságnak, amire szüksége volt. Több mint megnyugtató: látni, hogy az állami gondoskodás nem szünt meg a letelepítés tényével, a nemzet nem látta elvégezve feladatát azzal, hogy egy pár ezer embert letett a pusztára földre, hanem – évszázadokra kiható munkáját jól felfogva – háborunk közben is rajta tartotta a fél szemét.

TALÁN A LEGNAGYOBB TANULSÁG, s egyben a jövő biztosítója is, hogy a végszükség pillanatában példátlan iramban végre bírtuk hajtani ezt a telepítést. Ha összehasonlítjuk a multban végzett telepítésekkel, úgy azok mind a letelepített tömeg s a kiosztott földterület nagysága, mind az idő rövidege tekintetében csak kísérletezésnek tűnnek e mellett. Ne is menjünk vissza a századvégi csángótelepítésekig, melyeknek végrehajtása végül már csupán

egy társadalmi egyesület tekintélykérdése volt. Az előre elképzelt pár száz család helyett háromezer jelentkezett s bár fanyalogva, jóképet kellett vágni a rosszul sikerült tréfához. Maradjunk a Darányi-féle erőfeszítések elvi részénél. A századfordulón nagy válság láza gyötörte e hazát: az ipari és mezőgazdasági életforma ekkor viaskodott egymással életre-halálra. A felelős tényezők annyira felelőtlenek voltak, hogy nem a bajok gyökeres megszüntetésére, hanem a látszat megváltoztatására törekedtek. *Darányi Ignác* tervei szerint tízmillió korona volt szükséges a telepítéshez, a nincstelenek földhözjuttatásához, de a kormányok következetesen a hajóstársaságoknak adták jutalmul, államsegélyképpen, azt az összeget, csakhogy csábítsák ki és vigyék el a „fölösleges” magyar tömegeket s így enyhítsék a társadalmi feszültséget itthon. Míg Fiumén keresztül kétmillió” ember lépett a kivándorlás szomorú útjára, Vereckén át – az oroszországi üldözések és a gáncországi törvénykezések elől menekülve – idegen elemek özönlöttek az országba. S a szabadelvű kormányzat semmi különösöt nem talált benne; arra az álláspontra helyezkedett, hogy emberek jönnek – emberek mennek, s csak az a fontos, hogy adófizetők mindig legyenek. Darányi terve tíz év alatt ötvenezer családot telepített volna le, de hetvenezer jelentkezett erre a célra. A parasztság akkor is szervezetlenül tepsedt, a nemzet jóindulatától várta sorsa jobbrafordulását. Nem bírt volna Darányi terve mellé állani, de nem is tudott róla. Tehát Darányinak éppen az érdekelt birtokososztályra kellett volna támaszkodnia terve keresztülvitelében. Ámde közben a Jászi Oszkár-féle szellemi csoport védelembe vette Darányi törekvését, s ez a birtokososztálynak éppen elég volt arra, hogy e nemzetmentő munkára rásüsse az államfelforgató szándékok szégyenbélyegét. A nép igazáért hősi módon viaskodó Darányi másodszor is elbukott a gáncson. Zselénzky, a lengyel gróf, országos ünnepet rendezett örömeiben, Tisza István pedig hasznos tanácsokat osztogatott a középbirtokos rétegnek, hogy a magyar föld tulajdonosai ezután jobban vigyázzanak birtokaikra, s ne adják nemzetiségeknek. Ma úgy tűnik fel, mintha felelős helyen nem látták volna meg a törvényszerűséget a feltartóztathatatlan folyamat mögött.

Később a lemásolt telepítési törvény másfél évtized alatt juttatott annyi földet dolgos magyarok kezébe, amennyit a román bankok egy év alatt vásároltak össze magyar földbirtokosoktól és banktartozás miatt végrehajtott kiscgazdáktól, sokszor áldozattal is, a román-ság térnyerése érdekében. A román népelem így nyomult be tervszerűen a hegyekről a síkságok felé, az Avasból a Tisza vidékére, a Radnai havasokból a Mezőségre. A multban végrehajtott magyar telepítések vezérgondolata pénzpolitikai természetű volt. A bácsvidéki telepítés ellenben már a társadalomszervezés, a nemzetpolitika, az új gazdasági honfoglalás céljait szolgáló hatalmas arányu munka szerény – de a hiányos gyakorlat ellenére is – igen jól sikerült előjátéka volt. Alá kell húzni azt a tényt, hogy a Délvidék visszafoglalása 1941 április 11-től 18-ig tartott s már tíz nappal később tárcaközi bizottság létesült a jugoszláv földbirtokrendezés eredményének felderítése végett és annak megállapítására, hogyan lehet azt a

legcélszerűbben felhasználni földbirtokpolitikai telepítésre. A kormány telepítésügyi kormánybiztosságot nevezett ki, amely a hatáskörében 1941 május 10-től június 18-ig háromezerkétszázhatvankét családot telepített le tizennégyezernyolcszázhárom fővel, mintegy harmincezer holdon. A jogi munkálatok június 19-én kezdődtek és október 10-én véget is értek. Jóleső érzés látni, hogy létfontosságú kérdésekben lényegesen meg tudjuk gyorsítani az eljárást.

A telepítés ügykezelési részének elvégzése után a hitelellátás rendezésének kell következnie. Bácsvidék új telepes lakossága vállalkozó szellemű nép, mely egyszerű számítási műveleteivel régi lakóhelyén is kitapingatta a piac törvényeit. Egyidőben pedig gondoskodni kell arról is, hogy a többtermelésre törekvő kisgazdák akadálytalanul, szinte a termelés fokozása révén önműködően, kapcsolódhassanak be a magyar kereskedelmi forgalom hálózatába. Igaz, hogy így még csak a mezőgazdaság egyszerűbb formái, a szemtermelés és a vele kapcsolatos termények művelése folyik, de ez nem jelenti azt, hogy a Délvidék forgalmi ütőereinek okszerű felhasználása és a piac megszervezése, a kereslet igényeinek közvetítése ne serkentené nagyobb hasznot jelentő mezőgazdasági termelési ágak bevezetésére a bácsvidéki fekete föld tulajdonosait.

VÉGÉRE HAGYOTT, DE NEM UTOLSÓ tanulság az, hogy a juttatás mértéke a társadalmi igazságérzet irányában megváltozott. Az új telepítés elve, különösen a bukovinaiak esetében, két irányban is rugalmasabb a réginél. Az állandóan folyó földbirtokdarabolás (parcellázás) és a vele járó belső telepítés ugyanis előre mereven megszabja a juttatás családi mennyiségét; ez a három hold a tiszta televénytalajból is úgy kijár, mint a tippant sziknyos földből, a kopár szikból vagy a futóhomokból. A kormánybiztosság által végrehajtott délvidéki telepítés tekintettel volt a talaj termőképességére is, mikor azt az elvet alkalmazta, hogy a gyengébb minőségű földből fel kell emelni a juttatási hányadot. Ezt még azzal toldotta meg, hogy a törvényes közös háztartásban élő házastársak részére megállapított három holdat minden valóban eltartott lemenő vagy felmenő ági családtag után egy holddal megpótolta. Elképzelhető, mekkora különbség van egy Szabolcs vármegye szikesföldjén három holdra telepített hét-nyolc tagu család és a délvidéki elsőosztályú földön nyolc-kilenc holdra telepített ugyanakkora család anyagi megalapozottsága, gazdasági biztonsága között. A bukovinaiak ezenfelül is igen méltányos elbírálásban részesültek, mert a kormányzat tekintetbe vette ott elhagyott ingatlanvagyonuk nagyságát. Akinek ott öt-tíz holdja volt: az eddigieken felül két holdat, akinek tíz-húsz holdja volt: négy holdat, s akinek húsz-harminc holdja volt: további nyolc holdat kapott.

Rövidre fogva: ez azt jelenti, hogy a kérlelhetetlenül merev jogszabályok kora elmúlt; ma a nemzeti és társadalompolitikai érdek hajlékonyá teszi az általános elveket és eljárási szabályokat is, hogy annál alkalmasabbak legyenek a gyarapodás útjának egyengetésére.

PARAJDI INCZE LAJOS.